

כנה ומי בחוברת

ח. א. קפלן, פדגוג וסופר יהודי בוארשה שלפני מלחמה"ע היה מנהל יומן אישי, החל משנת 1936 ועד קרוב ליום מותו בידי הגרמנים ב־1942. כאן מובאים פרקים מיומנו משנת 1942, שעיקרם מוקדשים לתיאור ההווי היהודי בגיטו באותם ימים ובעיקר, דרכי התנהגותם של אנשי היודן־ראט, והוא מהווה כתב אישום חריף ביותר נגד אותה הנהגה שבגיטו.

★

עדות על חורבן העיירה **נאליבוקי** שבמזרח פולין, מוסרת פנינה שלוסברג, כעת חברת קיבוץ אילון. כמו בפרשת טוצ'ין (ראה בחוברת הקודמת) גם כאן, אותם מתי מעט, שהצליחו למלט את נפשם ליערות, על מנת להצטרף לפארטיזאנים, לא היתה להם ברירה, בסופו של דבר, אלא לבקש שוב דרך לעיירתם החריבה. כמו קרן־אור מאירה כאן התנהגותם של איכרים פשוטים, בני כת הבאפטיסטים, המושיטים להם עזרה וקורת־גג. חלק מהחבורה מצליחה בכל זאת להגיע אל הפאר־טיזאנים, אל היחידות שבפיקודו של בילסקי. פירסומה של עדות זו כאן באה לציין מועד 20 שנה ליציאה מהיערות.

★

על **חמש בריחות מאושוויץ** מספר אריך קולקא, פראג, מחבר „בית חרושת למוות“. חמישה נועזים אלה המצליחים לברוח ממחנה ההשמדה, מגיעים לגיטו טרוזין, נפגשים גם עם נציג האפיפיור ומדווחים על כל הזוועות שבמחנה ועל תכסיסי ההטעיה של הנאצים. אולם, קשה להגיד כי דבריהם מתקבלים במלוא האימון ומניעים את הנוגעים בדבר להסקת מסקנות ולנקיטת צעדים ממשיים למניעת הרעה.

בשורה של מאמרים ורשימות נדונות בעיות היהודים בגרמניה הנאצית. אליהו מעוז חבר הזורע, סוקר את פרשת קבוצת באום, קבוצת מחתרת יהודית תחת שלטון הנאצים, בתוך ברלין שמוצאם מתנועת־הנוער־היהודית; פועלה של הקבוצה ואחריתה. אברהם מרגליות דן על עמדת **נציגות יהודי גרמניה ברייך השלישי**, על יסוד ה„קול־קורא“, שפירסמה נציגות זו עם עלייתם של הנאצים לשלטון, ומנתח את עמדותיה, מעשיה ומחדליה, הנחותיה ואשליותיה.

★

ישראל גוטמן, מלהבות־הבשן, כותב על הוזהרמאכט ותנועת ההתנגדות בגרמניה הנאצית ומזים את האגדה שמשדלים ליצור אותה בגרמניה המערבית של היום, המייחסת משקל רב מדי להתנגדותם של הגנרלים הגרמנים להיטלר. לאותו נושא נדרש גם ש. מארקוס, קיבוץ המעפיל, בסקירתו על ספרים שהופיעו בגרמניה, המבקשים לגול את אשמת מלחמת העולם השנייה מעל גרמניה. זאב לוי, המעפיל, סוקר קובץ מאמרים המתפלמס עם חנה ארדנט ודן על התנהגותם של ראשי הציבור היהודי בשואה

אוטו דב קולקא, מעובדי המכון־ליהדות־זמננו ש"ע האוניברסיטה בירושלים, דן ביהדות צ'כוסלובקיה אחרי ועידת מינכן, ובשינוי הלך־המחשבה שחל בדעת הקהל בצ"כר סלובקיה בבעיה זו, לאחר הסגרת המדינה לידי הנאצים בעקבות הסכם מינכן. על הלאומנות והניאו־נאציזם בארגנטינה מביא מקורות ותעודות בעלות עניין יהודה עדין.

בחלק התעודי

מפרסם יוסף אריאל, מיסמך בלתי-ידוע והוא דו"ח על הפרעות ביהודי קונסטנטיין (אלג'יר) בשנת 1934. המיסמך נגנז בשעתו, משום שגילה את חלקה של הריאקציה הצרפתית בעידוד הפרעות, כאמצעי הסחה של השאיפות הלאומניות של ערביי אלג'יר, שפרצו בהשפעת הנאציזם שעלה באותו זמן בגרמניה.

★

כן מתפרסמים כאן קטעים על יום וסטרוויל, איש המחתרת בהולנד ועל חבריו, למלאות 20 שנה למותם.

★

מכתבי לילית נוימן, חברת ההנהגה הראשית של השומר הצעיר ביוגוסלביה, שמתה מות גיבורים בשירות הפארטיזנים בארצה — מתפרסמים כאן בפאקסימיליה ובתרגום עברי עם הארות.

★

בחלק העיוני

דנה לני יחיל, מעובדי „ידושים" על מקורות לחקר השואה ובעיות מחקרן.

★

ע. ברנד עוסק בנושא אקטואלי והוא תחולת „חוק ההתיישנות וגרמניה האחרת".

מאמרו של אריך קולקא נכתב במקורו צ'כית; של יהודה עדין — ספרדית; של יוסף אריאל — צרפתית; מכתבי לילית נוימן ז"ל — נכתבו איטלקית. המערכת מודה לכל החברים שסייעו לנו בתרגומם לעברית.